

PORNOGRAFI

Açık saçık ama açık seçik değil.

İÇİNDEKİLER

PORNOGRAFI BİR ŞEY MİDİR? BİR ŞEYSE NEDİR, NE DEĞİLDİR?	3
TUTUCULARIN YAKLAŞIMLARI	4
GELENEKSEL LİBERALLERİN YAKLAŞIMLARI	4
ZARAR İLKESİ: MÜDAHALE NE ZAMAN MEŞRUDUR ?	5
SANSÜRÜN TEHLİKELERİ	6
LİBERALLERİN İTİRAZLARI.....	6
FEMİNİST YAKLAŞIMLAR.....	7
YASAL DÜZENLEME KARŞITI FEMİNİST ARGÜMANLAR.....	12
ZARARA İŞARET EDEN AMPİRİK KANITLAR MEVCUT MU?	13
AMPİRİK BULGULAR ETRAFINDA LİBERAL VE FEMİNİST DÜŞÜNÜRLERİN ARGÜMANLARI	14
FİLM TEORİSİ VE PORNOGRAFİK İMAJ	16
ÖRNEKLEMİN EHEMMİYETİNE METODOLOJİK KAYITSIZLIK VE SONUÇLARI	20
<i>Erkekliğin ve erkek egemen bakışın merkezi konumlandırıldığı savı.....</i>	<i>21</i>
<i>Kadının anonim kılındığı savı.....</i>	<i>23</i>
<i>Erkeğin cinsel obje olmasının imkansızlığı savı</i>	<i>23</i>
AKLA TAKILANLAR	25
REFERANSLAR.....	26

Pornografi bir şey midir? Bir şeyse nedir, ne değildir?

Pornografi, eski Yunan dilinde fahişeler hakkında yazılmış metinler için kullanılmış bir sözcük. Günümüzde ise daha çok cinsel bakımdan açık saçık yazı ve görüntüleri kasetlemek için kullanılıyor. Pornografi tutucu kesim, liberaller ve feministlerin birbirleriyle ve kendi içlerinde oldukça ayrışmalarına sebep olan bir konu; özellikle hukuki yaptırım söz konusu olduğu zaman kavramlar ve tanımlar "açık seçik" olmak zorunda. Örneğin yukarıda yaptığımız tanım ile anatomi ders kitaplarındaki kimi metin ve resimleri pornografik olarak nitelendirmek mümkün. Öte yandan cinsel bakımdan açık seçiklik de oldukça muğlak. Ne gibi durumlarda bir yazı açık saçık olur, nitekim kültürler ve yaşantı tarzlarına göre cinsel bakımdan açık seçiklik anlayışı her zaman bütünüyle kesişmiyor olabilir. İlk tanımdan hareketle pornografiyi sözlü yada grafik cinsel bakımdan açık seçik olan ve kişide cinsel uyarılmaları amaçlayan materyaller diye güncellersek ders kitaplarını bu nitelendirmelerden kurtarmış oluruz. Ancak bu noktada yine bir boşluk söz konusu : sözlü ya da grafik, cinsel bakımdan açık seçik olup cinsel uyarılma amaçlayan ama nihai amacı bu olmayan materyaller, sanatsal veya politik duruşları ve diyecekleri olan işler. Yeni bir ekle tanımı cinsel bakımdan açık seçik, izleyicide cinsel uyarılmayı amaçlayan ve bunu kötü bir şekilde/niyetle yapan materyaller dersek? İfade özgürlüğü bağlamında artistik veya politik sözü olan materyalleri saf dışı bırakmak üzere yaptığımız bu güncelleme tanıma aynı zamanda yeni bir muğlaklık bulaştırdı. Tanımı bir kapsayan kümenin kötü elemanları şeklinde kurmak, iyi şemaiyelerinin de olduğunu ima etmesi bir yana dursun bu kötülüğün nasıl daha anlaşılır kılınacağı ve esas itibarıyla neden kaynaklandığı çok problemlidir. Bu noktada tutucular bu kötülüğün kaynağına müstehcenlik diyerek bütün cinsel bakımdan açık seçik materyalleri karşılayan bir noktaya yani ilk tanımımıza geri dönüyorlar. Onlara göre bu müstehcenlik, izleyicileri bozarak onların mutlu, erdemli ve uzun süreli ilişkiler yaşamalarını engelliyor ve bütünde toplumun genel ahlakını, ailevi ve dini değerlerini yozlaştırıyor.

Kötülüğün kaynağı olarak feminist teorisyenler ise kadına olan zararı kriter olarak kabul ediyor. Onlara göre pornografi, kadını bir çeşit itaat ve hizmet

durumu içinde sergileyen ve nihai olarak toplumda böyle bir durumu destekleyen materyallerdir.Bu tanım ise cinsel olarak açık seçik olup da pornografi olmayan materyaller varsayıyor.Pornografinin böylesi kadın merkezli tanımı bir takım liberalleri ve hatta feminist teorisyenleri karşısına alıyor.

Tutucuların yaklaşımları

Pornografiye karşı en şiddetli duruşlardan biri ahlaki ve dinsel değerlere önceliği veren tutuculara ait. Tutucular, bu materyallerin müstehcen ve ahlaki bozan bir değer taşıdığını bu nedenle yetkili mercilerce yasaklanmasını talep ediyor.Çünkü onlara göre devlet,vatandaşlarının süregelen ahlaki değerlerini ve huzurlarını gerektiğinde zor kullanarak korumakla yükümlü. Bu bakış açısına "hukuki ahlakçılık" da denmekte. Yine tutuculara göre devlet aynı zamanda, kişilerin, hukuken yetişkin olup kendileri için neyin en iyi olduğuna karar verebiliyor olsalar bile, kendilerine zarar vermelerini engellemekle de yükümlü. Yetişkin bireylerin kendileri adına neyin iyi doğru olduğunu belirleme hürriyetlerine bu müdahale "hukuki paternalizm (doğru dayatmacılık)" olarak adlandırılmakta.

Geleneksel liberallerin yaklaşımları

Hujuki ahlakçılık ve paternalizm liberallerin yetişkin bireyler söz konusu olduğunda tamamen karşılarında oldukları iki uygulama. Bu tabii ki liberallerin pornografinin destekçisi olduğu anlamına gelmiyor, çoğu zaman liberaller bu tip materyallerin değersizliğini; bunların entelektüel , sanatsal veya siyasal düşünceye bir katkısı olmadığını vurguluyorlar. Fakat yine de, Fransız düşünür Voltaire' e atfedilen "Söylediğine katılmıyorum,ama söyleme hakkını ölünceye dek savunurum." , temelinden hareket etme yanlısılar.

Bu noktada liberaller yetişkin bireylerin kişisel zevklerinin ,başkalarının bunları değersiz, yanlış ve gücendirici bulmaları temelinde, yasaklamasına tamamen karşı çıkıyorlar. Liberallerin bu savunmaları üç temel eksen üzerinde yoğunlaşıyor.İlki, kişilerin ifade özgürlükleri temelinde düşüncelerini, zevklerini yanlış, değersiz ve boş olsa bile aktarma özgürlükleri. Ancak bu özgürlük tamamıyla sınırsız değil, bu ifadelerin başkalarına zarar vermiyor olması gerekiyor.Yine de liberallerin bir takım özgürlüklerle çelişiyor olsa bile ifade

özgürlüğünden yana olmayı yeğleyen karineleri mevcut.Bu yüzden pornografik materyallerin sansürü ve yasaklanması bir ifade özgürlüğü kısıtlaması olacağından, liberalleri ikna etmek için bu zararı çok açık gösteren delillere ihtiyaç olacaktır. İkincisi, ahlaki bağımsızlık yani kişilerin kendi ahlak yollarında dış müdahaleler olmadan özgürce ilerleyebilmeleri. Ancak bu yol da başkalarına zarar vermiyor olmamakla sınırlı. Üçüncüsü ise bu materyallerin diğer kişilere zarar verdiğini gösteren tatmin edici bilgilerin olmayışı. Bu, ilk iki iddianın "ama"larını doğrulayan bir durum olmadığını dolayısıyla yasaklamanın yersiz olacağını ifade ediyor.

Zarar ilkesi: Müdahale ne zaman meşrudur ?

Geleneksel liberallerin pornografiyi savunurken sıklıkla kullandıkları kavram zarar ilkesi, esasında John Stuart Mill'in On Liberty (1859) sinden alıntı. Bu ilke, Mill'in devlet müdahalesinin ne zaman başlaması gerektiğine ilişkin görüşlerini yansıtıyor. Mill' e göre kişinin rızası dışında ona güç kullanılarak herhangi bir şeyin dayatılması sadece başkalarına zarar vermeyi engellemek için olabilir. Kişi bir takım işleri yapmaya veya yapmaktan vazgeçirilmeye başkalarınca bu değişim onun için daha iyi olacak, onu daha mutlu kılacak olsa bile zorlanamaz. İşte bu ifadeler "zarar ilkesi" olarak bilinir. Mill bu noktada bahsettiği bireylerin yetişkin ve karar vermelerini engelleyecek bir zihinsel durumun söz konusu olmaması gerektiğini vurgular.

Bu noktada çocuk pornografisi liberallerin tamamıyla karşı çıktığı ve yasaklanmasını gerekli bulduğu bir olgu. Çünkü çocuklar onlara göre eylemlerinin ilerde kendileri için ne gibi sonuçlar doğuracağını tam olarak kestiremediklerinden zihinsel olarak kendileri için karar verme yeterliliğine sahip değiller. Ama çocukları doğrudan değil de dolaylı olarak, yetişkinlerin çocuk gibi giydirilip, davrandırıldığı materyalleri aynı temele dayanarak yasaklamak mümkün olmuyor. Çünkü bu durumda bu materyalleri izleyenlerin diğerlerine, özelde çocuklara zarar verdiğinin ispatlanması gerekiyor.

İnsanlara zor kullanarak onlar için iyi olduğu düşünülen şeyin dayatılmayacağını savunan liberaller, bu kanuni zorlamalara alternatif olarak eğitsel kampanyalar ve kamuya açık tartışmalar yoluyla kişileri iyi

olduğu düşünölen davranış şekillerini tekrar gözden geçirmeye sevk ederken yine de kişilerin kendileri hakkında karar verme kapasite ve haklarına saygılı kalmayı sağlayacağı görüşündeler.

Önde gelen liberal savunuculardan, Ronald Dworkin ve Joel Feinberg zarar ilkesinin ötesinde yeni bir kavram ortaya atılarak sansürün gerekli olabileceğini iddialarının karşısındağırlar. Bu yeni "gücendirme ilkesine" göre zarar verilmiyor olsa bile bazı durumlarda rıza göstermeden bu materyallerle karşı karşıya kalanları gücendirmeyi engellemek adına yasal müdahaleyi savunmak yararlı olabilir. Her iki düşünür de pornografinin gönüllü ve şahsi olarak izlenmesinde ve okunmasında hiçbir şekilde bir sakınca görmezken pornografik materyallerin halka açık ve rıza göstermeyenlerin güceneceği ortamlarda bulundurmamak gerekli olduğunu düşünürler. Yani her sinema veya kitapçıdansa bazı yerlerin bu materyallere açık olması gerektiğini düşünürler. Ama böylesi bir belirli yere toplama bu yerlere gidenleri tespit aracı hali olabilir.

Sansürün tehlikeleri

Liberallerin sansürün pratikte uygulanırken yaşanabilecek teknik problemler hakkında endişeleri vardır. Öyle ki bazı liberaller ve hatta feministler zarar ilkesini çiğnemesine rağmen sansürün olası tehlikelerinin bu zarardan çok daha büyük olacağı görüşünde birleşirler. Bu yasaların, mevcut görünürdeki piyasayı bir underground piyasaya dönüştürmesi bir yana , muğlak ve yetersiz tanımlamalardan ötürü bazı edebi, sanatsal veya politik işlerin önüne set çekebileceğinden endişe ederler.

Liberallerin İtirazları

Geleneksel liberaller pornografi hakkının savunucusu olsa da kimi çağdaş liberaller bu görüşe katılmıyor. Bu liberaller, son zamanlardaki feminist teorisyenlerin öne sürdüğü tezlerin de etkisiyle, kişilerin otonomisini, eşitliğini ve ifade özgürlüğünü savunma adına geleneksel liberallerin yanında olduğu pornografinin aynı sebeplerle karşısında bir duruş sergilemeye başlamışlardır. Bu liberaller zarar ilkesinin de arkasındağırlar, şiddet içeren veya şiddet içermese bile aşağılayıcı unsurlar barındıran pornografinin başkalarını özellikle

kadınları zarara uğrattığı bu yüzden sansür veya yasaklamanın doğru olacağı görüşündedirler. Bu teorisyenlerin pornografiyi kişilerde nihai olarak cinsel uyarılmayı amaçlayan cinsel bakımdan açık saçık materyaller olarak tanımladıktan sonra, şiddet öğeleri barındıran, şiddet öğeleri barındırmayan ama aşağılayıcı unsurlar barındıran ve ne şiddet ne de aşağılayıcı unsurlar barındıran cinsel bakımdan açık saçık materyaller olarak üç kategoriye ayırdıklarını görürüz.

Liberaleri kendi aralarında pornografinin meşruiyeti konusunda bölen sebeplerin ilki ampirik temellidir: kimi liberaller pornografinin diğerlerine zarara sebep olduğu konusunda güvenilir ve yeterli delil olmadığı görüşündedirler. Diğer fikir ayrılıkları ise kavramsal temellerden doğar: zarar tam olarak ne demektir, neden olmak ne demektir, böyle bir zarar varsa bile bu yasaklamalarla ortaya çıkacak zararlarla karşılaştırıldığında yeterince büyük müdür.

Feminist Yaklaşımlar

Pornografi karşıtı feministlere göre pornografi ne zararsız eğlence ne de terapatik fantezidir ne de uğrattığı zarar bir gücendirmeden ibarettir. Fakat bu karşı duruş tutucuların savunduğu ilkeler üzerinden değil de, pornografinin kadınların sömürülüp baskıya uğramasında aldığı temel rol üzerinden gider.

Bu teorisyenler cinsel bakımdan açık saçık materyallerin başlı başına zararlı olduğunu düşünmezler. Bu fikir cinsel bakımdan açık saçık materyalleri pornografi ve erotika şeklinde kategorize eder. Erotika, katılımcıların eşitlik ilkesine etrafında ve kendi rızalarıyla katılım gösterdikleri materyaller olarak tanımlanırken, pornografiyi cinsel bakımdan açık saçık materyallerin kadınların zorlamalara maruz bırakılarak, kötüye kullanılarak, ezilerek ve aşağılanarak sergilendiği altkümesi olarak görürler. Onlara göre bu muameleler toplumda böylesi muameleleri destekleyen bir nitelik taşır.

1983 yılında iki önde gelen feminist teorisyen, Catharine Mackinnon ve Andrea Dworkin Minneapolis Konseyi'nin talebi üzerine bir pornografi karşıtı kararname hazırlamışlardır. Bu kararnamede pornografik materyallerin üretimi

dağıtımını ve satışı yasaklanmamıştır, çünkü Dworkin ve Mackinnon böyle bir yasaklamanın ters teperek daha büyük zararlara sebep olabileceğini piyasanın underground hale dönüşmesine sebep olabileceğini belirtmişlerdir. Ancak bu kararname bu materyallerin yapım, dağıtım ve satım aşamasında zarar gören kadınlara dava açma ve bu zararı ispatlamaları halinde bu materyallerin ileride yasaklanabilmesini içeren önemli haklar getirmiştir. Bu hükümler kimileri tarafından yasaklamaya karşı temkinli tavrından ötürü övgü alırken, kimileri bunun pratikte yasaklamayla işlevsel olarak aynı durumu yaşatacağını ileri sürmüştür.

Bu kararname sadece pornografinin hukuki boyutunu sorgulamalara açmakla kalmamış, geleneksel olarak yasalarda tutucu bakış açısıyla ele alınan pornografik materyallere kadınların medeni haklarını kısıtladığı fikriyle yeni bir yaklaşım getirilmiştir.

Bu kararname pornografiyi bir cinsel ayrımcılık ve kadınların eşitlik hakkını gözetmeyen sistematik bir medeni hak ihlali olarak tanımlamıştır.

Pornografi, yazı veya görüntü yoluyla kadınların ikincil ve itaat eder konumda sergilendiği ve özelde (i) kadınların insan olma vasıflarından soyutlanarak cinsel objelermiş gibi yaklaşıldığı (ii) bu 'obje'lerin aşağılanma ve acıdan zevk alıyor gibi gösterildiği (iii) tecavüz, ensest gibi cinsel istismarlardan hoşlanıyor gibi gösterildiği (iv) kadınların bağlanıp, kesilip, yaralanıp sakat bırakıldığı ve hatta öldürüldüğü (v) kadınların cinsel itaat, teslimiyet ve kulluk içinde olduğu duruş ve hareketleri öne çıkaran (vi) kadınların vücutlarının yalnızca bir kısmı görüntülenerek kadınların sadece bu organlarından ibaretmiş gibi sergilendiği (vii) kadınların hayvanlar veya objeler yoluyla suistimale maruz bırakıldığı (viii) kadınların yaralanmış, aşağılık, işkence edilmiş, pislik içinde, dövülmüş, kanatılmış ve bunların tüm bunların cinsel uyarıcı elemanlar olarak sergilendiği senaryolar içinde betimlendiği durumları kapsayan materyaller olarak tam da hukuki metinlerin gerektirdiği detay ve kesinlikte tanımlanmıştır.

Dworkin ve Mackinnon'un pornografik materyallerin mahiyetine ve amacına yönelik bu argümanları yine de tüm feministlerce benimsenmiş değil. Tabii ki

tüm feminist teorisyenler kadınların ikinci planda, itaatkar ve kul tezahürüne karşı, ancak pornografik materyallerin buna sebep olduğu veya sebep olduğu varsayılırsa bile bunun hukuki yaptırımlarla engellenmesi gerekliliği hararetle tartışma konuları. Bu noktada Mackinnon'un bir kişinin pornografi karşıtı olmadan feminist olmayacağı şeklindeki düşüncelerinin diğer feminist teorisyenlerin bu tartışma konuları bağlamında bazı hızlı genellemelerle yanlış anlaşılmasına da sebep olduğu aşikar.

Pornografi karşıtı feministlerin savundukları zararı iki geniş kategoride ele almak mümkün: (1)Yapım safhasında kadın oyuncuların maruz kaldıkları baskı, zorlama ve sömürüler ve (2) birey ve grup temelinde, kadınların bu ürünlerin dağıtılıp tüketilmesi sonucu uğradıkları zararlar.

İlk türden zarara örnek olarak Deep Throat filminde Linda Loveface rolünde başrol oynayan aktris Linda Marchiano'nun bu filmin üretimi sırasında yaşadıklarını, maruz kaldığı zorlama, hipnoz, hap, dayak ve işkenceyi anlattığı Ordeal adlı kitap. Marchiano'nun başından geçenler belki örnekleri arasında en aşırı olanlardan ve bu uygulamaların zaten bir çoğu başlı başına suç. Birçok feminist ve liberal, yapım aşaması böylesi kriminal vakalarla dolu olan ürünlerin dağıtılmasına ve satılmasına karşılar.

Birçok feministin üzerinde durduğu öbür mevzu ise bu filmlerde rol alan kadınların bu seçimlerini ne denli özgürce yapmış oldukları. Bu bağlamda toplumun sosyoekonomik bakımdan dezavantajlı kesimlerinden gelen bu kadınların önlerinde seçim yapacakları alternatifleri olmadığı için bir zorunluluk veya zorlamadan bahsedilebileceği savunuluyor. Mackinnon'a göre pornografi endüstrisi zor durumdaki kadınların ruhsal ve ekonomik zafiyetlerinden istifade ederek büyük karlar elde eden bir sektör.

Öte yandan pornografik filmlerde rol alan kadınların bazıları sömürülüyor oldukları fikrine karşı çıkıyorlar. Bir porno yıldızı olma kararının tamamen onlar tarafından verilmiş bir karar olduğunu belirtiyorlar.Öte yandan sömürü kurbanı oldukları yolundaki iddiaların, pornografinin değersiz ve geçerli bir kariyer

seçimi olamayacağını ve bu kadınların erkek egemen düzenin zavallı avanakları olarak gösteren dayatmacı yanını vurguluyorlar.

Pornografi endüstrisi eğer kadın çalışanlarını bir şekilde sömürüyor olsa bile, bunun yasaklanılabileceği de tartışma konusu. Öyle ki birtakım feminist ve liberaller, süper marketler ve fast food zincirlerinin de pek de başka alternatifi olmayan kadınların zorunlu tercihleri olduğunu belirterek, sömürü etrafında bir yasaklamanın bu endüstrileri de içereceğini söylüyorlar.

İkinci türden zararlar ise genel olarak pornografik materyallerin satılması ve bunun sonucunda kadınlara yönelik zararları içeriyor. Kimi feminist teorisyenler, pornografiyi kadınlar hakkında yanlış bilgilendirme yapan bir reklam kampanyasına benzeterek, kadınların saygınlığını hedef alarak ünlerine, güvenilirliklerine ve gelir beklentilerine önemli ölçüde zarar verdiğini savunuyorlar.

Mackinnon tarafından zarar kavramının haklar temelinde genişletilmesi son zamanlarda liberal ve feminist teorisyenlerin tartışmalarının genel çerçevesini oluşturuyor. Çünkü Mackinnon'a göre pornografinin kadınlara verdiği zarar çok özel ve ciddi bir boyutta: onların medeni haklarını ihlal ediyor, eşitliklerini zedeliyor ve onları susturuyor, bir anlamda ifade özgürlüklerini kısıtlıyor. Çağdaş argümanların etrafında dolaştığı bu fikir üzerinde daha fazla durmakta fayda var. Pornografi kadınların eşitsizliğini cinselleştirmek suretiyle onların ikinci plana itilmesine sebep oluyor. Mackinnon pornografinin, kadınların varlığının başlı başına erkeğin cinsel tatminini sağlamak olduğu, kadınların erkeklerin cinsel isteklerine hizmet eden köleleri olduğu halleri kadınların bunlardan hoşnutlanmış gibi sergileyen ve kadınların bu itaatkar ve ikinci plandaki konumunu heteroseksüel ilişkinin seksi, doğal ve meşru bir boyutuymuş gibi ele alan yönüne dikkat çeker. Ayrıca tüketicilerini kadınları bu cinsel itaat halinde algılamaya ve onlara böyle davranmaya şartlayarak, kadınların toplumsal ve kişisel ilişkilerinde katılımlarının bütün ve eşit olmasını engellemektedir. Bu eşitsizliğin öne çıktığı boyut kadınların konuşmalarıdır. Bu konuşmalar erkeklerinkinin sahip olduğu güvenilirlik, otorite ve etkiden yoksundur. Kadınlar

bütünüyle sistematik bir şekilde sessizleştirilmeye çalışılmaktadır ve Mackinnon'a göre pornografi bu duruma en azından üç farklı şekilde pekiştirir.

İlk olarak, pornografi kadınların dinlenmeyeceği ve anlaşılmaya çalışılmayacağı alıcılar ve ortam yaratarak onları konuşmaya gönülsüz hale getirir. İşte bu yüzden, çoğu tecavüz, cinsel baskı ve öteki şiddet olayları kadınlar tarafından oluş sıklığının pek altında dile getirilmektedir.

İkinci durum ise pornografinin yarattığı sosyal ilişki ortamının kadınlar konuşsalar bile özellikle söylediklerin pornografideki kadının söyledikleriyle çeliştiği hallerde dikkate değer bulunmamasına yol açmasıdır.

Son olarak pornografi kadının konuştuğunun anlaşılmamasına veya yanlış anlaşılmasına sebep olarak onları suskunluğa itmektir. Özellikle, itiraz niyetiyle söylenen sözler ve çıkarılan seslerin pornografik bağlamda hiç de bu anlamlara gelmemesi hatta aksine cesaretlendirme ve teşvik ünlemleriymiş gibi kullanılması sosyal yaşantılarında kadınların itirazlarının nötrlenmesine sebep olmaktadır. Bu durum büyük bir ehemmiyet arz etmektedir, çünkü eğer anlatılmak istenenle anlaşılmanın tamamıyla zıt olduğu bir ortamda bazı liberal ve feministlerin çözüm mahiyetinde öne sürdüğü kamuya açık tartışmalar, eğitim kampanyaları, protestolar ve hicivler baştan iflas edilmiş olacaktır. Çünkü öbür taraftan pornografi böylesi algılamaları baştan törpülemektedir.

Mackinnon, kimi feminist teorisyenlerin öne sürdüğü, pornografi ve cinsel şiddetin toplumda zaten varolan, kadına itaat içinde ve ikinci planda yaklaşan zihniyetin bir sonucu olduğu fikrine karşıdır. Pornografi toplumda varolan bu yaklaşımın esas sebeplerindedir ve pornografi var oldukça kadınlarda hep ikinci plana itilecek ve susturulacaklardır.

Mackinnon'un problemi medeni haklar yönüyle yeniden ele alışı bir çok liberali konuyu tekrar düşünmeye sevk etmiştir. Liberallerin oldukça dar olan ve teknik olarak bireyin fiziksel müdahalelerden ötürü bedensel bütünlüğünün bozulması (öldürme, işkence, tecavüz vb.) şeklinde algıladıkları zarar kavramını biraz daha açılmasına ve hak engellemelerini içerme yolunda genişlemesine yol açmıştır. Bu bağlamda kasti veya ihmalen bir başkasının hak ve

özgürlüklerine müdahalede bulunan her eylem ve söz bir "zarar"dır. Aynı zamanda geleneksel liberallerin ifade özgürlüğü sebebiyle pornografi lehinde argümanları tekrar incelemek gerekmiştir. Çünkü Mackinnon, kadınların ifade özgürlüğünün de aynı kapsamlılıkla değerlendirilmesi gerektiğini göstermiştir. Bu durum problemi iki grubun ifade özgürlüklerinin çeliştiği bir düzlem üzerinde yeniden kurmuş, ve neden pornografi yanlıların ifade özgürlüğünün kadınlarinkinden ön sıraya alındığının sorgulamalarını beraberinde getirmiştir.

Yasal düzenleme karşıtı feminist argümanlar

Bazı feministler pornografinin yararlarına parmak basarak kadının cinsel özgürlüğünde ve kadına geleneksel olarak biçilen tutucu rolün zindanlarından kurtulmasında oynadığı rolü vurgularlar. Şüphesiz ki burada pornografinin kullanıldığı bağlam Mackinnon'unkinden farklıdır. Çünkü Mackinnon bu tip materyalleri yok saymıyor fakat bunlara "erotika" demeyi tercih ediyordu.

Bazı feministler ise yasal düzenlemelerin pornografinin sebep olduğu zararlara deva olamayacağını ve aksine ters teperek daha büyük zararlara sebep olacağından endişe ederler. Bu nedenle eğitim kampanyaları, protestolar, hicivler, tartışmalar gibi araçlarla tavır ve kültür değişikliğini sağlamayı yeğlerler.

Esasında seksen feminist düşünür bazı organizasyonlar etrafında birleşerek Mackinnon ve Dworkin tarafından geliştirilen pornografi karşıtı yasal düzenlemeler hakkında çekincelerini bildirmişlerdir. Bu çekinceler, tutucu kesimin fikirleriyle yoğun bir hizadaşlaşmanın politik tehlikeleri, lezbiyenlik gibi bazı cinsel yönelimlerin aleyhine olası hükümler, kadınların pornografi endüstrisinde çalışabilme özgürlüklerinin kısıtlanması, kadınlar için geleneksel olarak biçilen, cinselliğin kadınlar için kötü olduğu fikrini destekliyor gibi olmak ile dikkat, efor gibi önemli kaynakları kadına yönelik şiddeti engellemek yolundan savruşturmak şeklinde sıralanabilir.

Zarara işaret eden ampirik kanıtlar mevcut mu?

Feminist düşünürlerin bu tezlerine rağmen bir çok liberal düşünür ikna edilmiş görünmüyor. Kimileri zararı olağan kapsamıyla algılamaya devam ederek bu kapsamda bir zararın ispatlanmamış olduğunu söylüyor, kimileri ise kadınlara zararı dokunduğunu benimsemesine rağmen bunun yasal uygulamayla çözülemezliğinden endişe ediyor.

Liberal düşünür Ronald Dworkin, Mackinnon'un bu peşin hükümlü değerlendirmelerine karşın pornografinin cinsel suça sebebiyet verdiğini gösteren herhangi bir kapsamlı çalışma bulunmadığını belirtiyor. Fakat birçok çalışma, şiddeti benimseyen kişilik özelliklerinin çocuklukta yani pornografik materyallerle karşılaşmadan önce geliştiğini yani pornografik materyale ilginin bu kişilik özelliklerinin ileride beraberinde getirdiği bir olgu olduğunu gösteriyor.

Sıkça kullanılan zarara neden olmak ifadesi, nedensellik kavramına ilişkin bazı ampirik ve metodolojik problemleri gündeme taşıyor. Bazı liberaller, pornografik materyalleri bir ya da daha çok izlemiş/okumuş bireylerin masum beyefendiliklerken birdenbire azılı tecavüzcülere dönüşebileceği fikrini hiç de makul bulmuyor. Fakat yine de pornografik materyaller, bu yönde eğilimi olan bireylerde tecavüz kararıyla sonuçlanabilir, ve nihayetinde genel olarak tecavüz vakalarında bir artış yaşanmış olur.Yani esasında şiddet içerikli cinsel cürümlerin tek nedeni olmadan, belki başka faktörlerle birleşerek olsa bile, bu tip cürümlerin oranında bir artış gözlemleniyorsa, kimilerine göre, bu cürümlerin sebebi sayılabilir. Buradaki nedensellik, sigara içme ve akciğer kanseri ilişkisine benziyor. Sigara içme başlı başına akciğer kanserinin gerekli ve yeterli şartı değil: hiç sigara içmeden akciğer kanseri olan inanlar gibi durmadan sigara içmesine rağmen akciğer kanseri olmayan, sapsağlam insanlar da mevcut. Fakat bugünlerde sigaranın akciğer kanserine neden olduğu fikrinde bir uzlaşma mevcut. Bu kabul, sigaranın araştırmalara göre bazı diğer faktörlerle birlikte akciğer kanserini oldukça mümkün hale getirmesinden kaynaklanıyor. Esas itibariyle sigara kullanımıyla akciğer kanseri vakalarının oranında artış gözlemlendiği için sigara akciğer kanserinin sebebi

sayılıyor. Pornografi de kimi çevrelerce benzer bir akıl yürütmeye başka faktörlerin etki ve desteğiyle bile olsa şiddet içerikli cinsel suç oranında artış yaşatması bakımından bu suçların sebebi sayılıyor.

Bu konuda yazılmış bir çok resmi metin, deklarasyon da mevcut. Örneğin Amerika'da 1970'te Müstehcenlik ve Pornografi Komisyonu'nun ve Williams Komitesi'nin hazırladığı raporlarda klinik ve deneysel bulgulardan yola çıkılarak pornografi ve tecavüz arasında nedensellik bulunmadığına işaret ediliyor. Fakat 1986 yılında Amerika'da Genel Hukukçular Pornografi Komisyonu'nun açıkladığı raporda ise klinik ve deneysel verilere dayanarak cinsel şiddet içeren materyalleri izleyen/okuyan bireylerde kadınlara yönelik agresif ve antisosyal davranış ihtimalinin arttığı, ve bazı gruplarda yasadışı cinsel şiddet uygulamalarına neden olduğu belirtilmiştir. Bu rapor ayrıca şiddet içermese bile aşağılayıcı unsurlar barındıran materyallerin o kadar yoğun olmasa bile şiddet içerikli olanlar gibi etkilere neden olduğunu fakat şiddet veya aşağılayıcı öğeler barındırmayan (Mackinnon tanımlamasıyla "erotika") materyallerin ise böylesi davranışlarla bir nedensellik içerisinde bulunmadığını aktarmıştır.

Yine bazı araştırmalara göre, şiddet içerikli pornografik materyaller, tüketicilerinde tecavüz karşısında artan oranda bir cinsel uyarılmaya veya bu şiddet öğelerinin bir uyarıcı gibi benzer uygulamaları kişinin sosyal yaşantısında başlatmasına veya bazı tecavüz mitlerine (kadınlar da aslında tecavüzden hoşlanırlar ve 'hayır' derken aslında 'hayır'ı kastetmezler.) itibarın artmasına, tecavüz fantezilerin artmasına ve kişilerin eğer yakalanma ihtimalleri yoksa tecavüze başvurabilme meyillerinin artacağı şeklindeki beyanlarının artmasına neden olmaktadır.

Ampirik bulgular etrafında liberal ve feminist düşünürlerin argümanları

Kimi zaman birbiriyle çelişen sonuçlar ortaya koyan bu çalışmalar en çok liberallerin kafasını karıştırıyor. Çünkü onlar açık bir delil olmadığı sürece pornografi aleyhinde yasal bir uygulamanın meşru bir zeminden yoksun olacağı görüşündeler. Öte yandan feministler, pornografinin bu araştırmaların

büyük bir kısmının ilgilendiği şiddet içerikli cinsel suç oranı artışının meselenin bütün boyutu olmadığını, zarar kavramının böylesi sığ bir boyutta değil de kadınların sosyal yaşantılarında medeni haklarının ihlaline uzanan geniş bir ölçekte ele alınması gerekliliğini vurguluyorlar.

Liberal düşünür Ronald Dworkin, Mackinnon'un pornografi karşıtı zarar kavramını haklar temelinden ele alan argümanlarına katılmıyor. Dworkin'e göre bu argüman üzerinden oluşturulacak bir yasal düzenleme, eşitliğin sağlanması için sanki bazı kesimlerin bazı temel haklarından feragat etmeleri gerekiyormuş gibi bir anlayış oluşturacak ve bu da çok tehlikeli sonuçlara davetiye çıkaracaktır. Dworkin'e göre bu düzenlemeyle güldürü amaçlı, eleştirel, sanatsal ve politik birçok düşünce ve performans bu bağlamda engellemelere maruz kalacaktır.

Öte yandan bazı liberal ve feminist düşünürler, Mackinnon'un kadının toplumda ikinci plana itilmesinde pornografiye biçtiği bu başrolü eleştirirler. Onlara göre cinsel bakımdan açık seçik olmasa bile birçok materyal kadını ikinci planda konumlandırıyor. Eğer pornografi eşitsizliği cinselleştiriyorsa, reklamlar ve romantik romanlar bunu süsleyip romantikleştiriyor ve böylece tıpkı pornografinin yaptığı gibi meşrulaştırıyor. Üstelik bunu pornografi gibi açık seçik değil daha gizli kapaklı yapıyor.

Mackinnon'un, liberallerin pornografi lehinde argümanlarında kullandığı ifade özgürlüğünü kadınlar tarafından ele almasıyla ortaya çıkan yeni zeminde, Dworkin ifade özgürlüğünün yanlış anlaşıldığını dile getiriyor. Ona göre ifade özgürlüğü hem kişinin konuşmasını ve beyanlarını destekleyip hem de dinleyenleri buna saygılı ve kabul edici bir konumda olmalarını sağlamak değildir. Karşıt fikirdeki argümanların dinleyicileri daha dirençli kılması normaldir. Örneğin yaratılışçıların, evrimcilerin tezlerinin kendilerini dinleyenlerini daha dirençli kılmasından dolayı veya tam tersi durumda evrimcilerin, ifade özgürlükleri çiğnenmiş olmaz.

Öbür taraftan West gibi bazı düşünürler de Mackinnon'un fikirleri üzerinden ifade özgürlüğünün salt ses çıkarma veya söz söyleme özgürlüğü olmadığını

bu ses ve sözlerin alıcılar tarafından kastedildiği manalarda algılamasını temin edecek bir ortamı da kapsamı gerektiğini vurgularlar. Aksi taktirde ifade özgürlüğünün bir nevi ses çıkarma özgürlüğüyle eş olacağını, pornografinin şekillendirdiği bir sosyal bağlamda iletişimin mümkün olamayacağını ileri sürerler.

Film Teorisi ve Pornografik İmaj

Skopofili, fetişizm, bakış ve cinsel öteki, cinselliğin sinema öyküleminde temsili konusundaki yakın zamanlardaki argümanların ana kavramlarını oluşturuyor. Bu argümanlar Freud ve Lacan'dan ödünç psikoanalitik kavramlar kullanılarak postyapısalcı bir metodoloji üzerine oturtuluyor. Bu yazı, cinselliğin temsiline postyapısalcı ve psikoanalitik açıdan bakmanın pornografik imaj bağlamında yaşattığı eksikliklere değiniyor. Pornografik imajın bir takım Freud ve Lacan varsayımlarıyla çelişebildiğine ve pornografi çalışmalarındaki metodolojik muğlaklıklara parmak basıyor.

Freud kavramlarının film çalışmalarına uygulanması "bir rüya olarak sinema" yaklaşımına dayanan eski bir gelenektir. Freud'un rüya analizi ,temelinde imajların analog kodlar olarak öne çıktığı analizlerdir. Freud'un söyleminin önemli bir bölümü de hazın kaynaklarına ilişkindir, ki bu kaynaklardan biri "bakmak"tır. İşte Freud kavramları üzerinden film analizleri yapanlara göre de film, birer analog kod olan imajlardan oluşan ve bu kodları izleyicilerin "röntgenci" denebilecek haz kaynaklarına yönelten bir olgudur.

Son zamanlardaki bir çok çalışma cinselliğin sinema öykülemindeki temsili fetişizm ve skopofili üzerinden anlamaya çalışır. Freud'a göre fetişizm, başlarda nesnesiz ve yoğunlaşmamış cinsel güdülerin yetişkinlikte belli yollara kanalize edildiği bir cinsel "sapkınlık"tır. Freud'a göre doğumdan sonra insanoğlunun cinselliği otoerotik ve nesnesiz olması bakımıyla esasen "sapkın"dır. Fakat bir süre sonra toplumun doğruları etkisiyle-evlilik içi üreme esaslı heteroseksüel ilişkiler- bir obje bulur ve cinselliği "normal" bir hal alır. Bu normalleşme sürecinde bir takım cinsel güdülerin (koprofilik yönelimlerin) bastırılması veya yansıtılması gerekmektedir. Bu süreç içerisinde böyle güdülerde takılınması

durumunda ise normalliğe giden bu yolda aksama olur ve kişi o basamakta takılır. Fetişizm gibi sapkınlıklar böylesi takılmalara ilişkindir.

Freud'a göre fetişizmin neden kaynaklandığı açıktır: erkeğin cinsel farklılıkla, kadınların penisi olmadığı gerçeğiyle ilk karşılaşmasından sonra duyduğu hadım edilme korkusu. Bu fetiş, erkeğin bir kere kadında (annesinde) olduğuna inandığı ve inanmamak istemediği fallusun yerine geçer. Kadın cinsel organlarından korku veya tiksinti bu yüzden fetişizmin temel özelliklerinden biridir ve belirli bir fetiş formu annenin bir penis sahibi olmayışla yüzleşme anını temsil eder niteliktedir.

Freud'un fetişizm algılayışı Laura Mulvey'in Hollywood sinemasında cinselliğin temsilini konu alan önemli makalesinin temel çatısını oluşturur. Mulvey'e göre Hollywood sinemasında kadının temsili tam olarak hadım edilme korkusu ve fetişizm üstüne kuruludur. "Fallosantrik bakışın bütün yönlerinde varolan paradoks kendi dünyasını anlamlı kılabilmek için kadının hadım edilmiş olduğu imajına dayanmasıdır, kadın temsili hadım edilme konusundan başka bir şey ifade etmemektedir." Mulvey gibi, Christian Metz de bazı sinematik tekniklerin, bazı kamera hareketlerinin ve kadrajlamaların hadım edilme korkusunu hissettirmemeye yönelik olması itibarıyla fetişistik kabul edilebileceğini belirtir. Sinema erotik konularda hem kare kare hem de olay bazında durumun kenarından kıyısından geçmeyi tercih etmektedir ve bu tesadüf değildir. Burada bir sansür söz konusudur, filmlerin tam da Freud'un fetişizmin kadın cinsel organından korku ve tiksintisi ile kendini gösterdiği tezi bağlamında bir sansür.

Eğer bir analitik model bir materyali bütünüyle açıklamakta eksik kalıyorsa fakat uygulamakta devam edilmek isteniyorsa, hangi bakımdan ve nasıl sebeplerle eksik kaldığının açıklanması gerekir. Esasında Freud terminolojisi ve bu terminolojinin gerektirdiği analitik model film imajlarına uygulandığı vakit bu modelin fetişizm konusundaki temel varsayımlarıyla taban tabana çelişir. Çünkü pornografik filmler, kadın cinsel organlarını erkeklere göstermek konusunda takıntılıdır ve hiçbir şekilde bu gösterimi engelleyecek veya savuşturacak kamera hareketleri, kadrajlamalar kullanmazlar. Aksine erkek ve

kadın cinsel organları uzun süren yakın çekimlerle sergilenmektedir. Bu, Freud'un fetişizmi kadın cinsel organlarından kaçınma olarak belirleyişi üzerinden Mulvey ve Metz'in geliştirdiği sinemasal faktörlerin bu cinsel farklılık gerçeğini gizlemeye yönelik olduğu teziyle uyuşmamaktadır. Evet, Mulvey ve Metz Hollywood sinemasıyla ilgilenmişlerdir, ama modellerinin Hollywood sinemasının çeşitli kurnazlıklarla saklamaya çalıştığı bu cinsel farklılık gerçeğine pornografi izleyicilerinin neden ve nasıl tahammül edebildiklerini de açıklayabilmesi gerekir. Bu arada Lacan'ın bir takım Freud revizyonlarını film analizi bağlamında değerlendirmekte fayda var. Bu noktada esas önem izleyicinin imajlarla erkek egemen toplumun söylemiyle kurduğu ilişkiye addedilmiştir. İzleyici tamamen pasif bir alıcı konumundadır bu da izleyicinin bakışını inkar eden bir yolda izleyicinin sinemayla hayali bir birlik ve özdeşleşmişlik hissinden ötürü tamamen olmasa bile bir çok yönüyle ayna dönemine benzetilebilir. Lacan'ın teorisi böylece iletişimde izleyiciyi boş bir alıcı konumlandırmaktadır. Bu konumlandırma yüzyılın başlarında oldukça popüler olan kitlesel iletişimin mesajını korumasız alıcılarına kurşun gibi yağdırdığı "kurşun teorisi" modeliyle benzerlikler taşımaktadır. İletişim alanında artık hiç de geçerliliği olmayan bu teorinin yerini alıcıyı daha etkin konumlandıran karmaşık modeller almıştır. Film teorisinin izleyicisiyle ilişkisini hala "kurşun teorisi" üzerinden kuruyor olması ironiktir. Film teorisyenlerinin zorlu macerası da bu olmalıdır: izleyiciyi yayvan ve pasif konumundan kurtarmak. Algı psikolojisi alanındaki çalışmalar da açıkça göstermiştir ki algısal deneyimleme fenomenal dünya hakkında oluşturulan hipotezlerin görsel bilgilerle aktif bir şekilde tekrar tekrar test edilerek oluşturulması şeklinde gerçekleşir.

Film çalışmaları iletişim modellerini oluştururken yüksek bir seçicilikle Lacan psikoanalizini ve Benvenistian linguistiğini ağırlıkla genel çerçevede ele almıştır. Halbuki, analizleri tarihsel ve ideolojik olarak kısıtlı olsa bile George Herbert Mead'ın öne sürdüğü egonun dil aracılığıyla oluşturulduğu fikri veya Mead'ın kine benzer bir şekilde V. N. Volosinov'un dil sistemiyle bireysel ego

arasındaki ilişkiyi Marksist terimler temeline taşıyan statik ve tek yönlü olmayan bakış açıları da mevcuttur.

Esas konuya dönmek gerekirse, Freud modellerinin varsayımları ile pornografik imajın cinsel organları direkt sergilemesi arasındaki bu çelişki, cinsellik temsili bağlamında fetişizm teriminin kullanılmasını seyrekleştirmiştir. Öbür taraftan kimi teorisyenler bir başka Freud terimini, skopofiliyi (bir haz kaynağı olarak bakmak) cinsellik temsili argümanlarının merkezine yerleştirmişlerdir. Onlara göre filmde kadının sunumu erkek izleyiciye kadın cinselliğinin hiç ulaşamayacağı gizemini anlamaya çalışacağı bir fırsat sunmaktadır.

Gözetleyenin heyecanı kadınlık gizemini yeterince bakmakla çözebileceği fikriyle pekiştiğinden, fotoğrafın "hile"lerin farkındalığıyla birlikte asla tatmine ulaşamaz. Eğer hile söz konusuysa keşfettiğinin doğruluğundan nasıl emin olabilir ki, böylece gözetleyen durmaksızın bir incelemeye mahkum konumdadır. Pornografik filmde merak objesi kadın, gözetleyenin çözemediği gizeminden ötürü duyduğu öfke, o bunu saklıyormuşçasına kadına yönelik bir saldırıya dönüşür. Böylece Freud'un cinsel heyecanın temeline yerleştirdiği bakma ve zalimane tavırlar tam da pornografinin nitelikleriyle örtüşür.

Bu noktada esas önem arz eden nokta zalimane tavırlar, işkenceler ve aşağılamalar içeren filmlerin mevcudiyeti değildir, şüphesiz ki böyle filmler mevcuttur. Mesele bu öğeleri barındıran senaryoların yaygınlığıdır, ki bu da içten içe film teorisi ve onun ilgi alanı olan filmler arasındaki ilişkinin mahiyetine ilişkin problemler barındırmaktadır. Çünkü psikoanalitik bağlamda ele alınan filmlerde cinsiyet temsilleri araştırmalarında üzerinden araştırma yapılan nesnelere, filmlere karşı metodolojik bir farketmezlik havasında yaklaşılmaktadır.

Bir çok film analisti, pornografik imajın özellikleri ile ilgili yorumlarda bulunmakta fakat bu yargılara hangi materyaller üzerinden ulaştıklarına değinmemektedirler. Örneğin, Annette Kuhn, "soft-core" pornografik fotoğrafların yapısal özelliklerini incelediği bir makale yazmış fakat bu makaledeki hükümlerine hangi materyalleri, resimleri çalışarak ulaştığını belirtmemiştir.

Film analistlerinin örnekleme konusunda sergilediği bu farketmezlik yaklaşımı esasında büyük bir varsayıma dayanır: pornografi tutarlı bir temsil rejimidir. Fakat John Ellis, pornografinin tutarlılık içinde bir temsil rejimi olmaktan çok tutarsızlık ve çelişkilerle dolu bir alan olarak ele alınması gerekliliğini vurgular. Bu vurgu çalışmalarda kullanılan örneklemin önemini de açıklar, bu alanda öylesine bir çeşitlilik mevcuttur ki seçtiğiniz uygun örneklemeler üzerinden her şeyi ispatlayabilirsiniz. Erkeklerin sadomazoşistik tavırlar içinde kadınları aşağıladığı bir örneklem üzerinden ulaşılabilecek yargılar, kadınların erkekleri aşağılayıp şiddet uyguladığı filmlerden oluşan bir örneklemden çıkarılacak yargıların tam tersi olacaktır. Esasında pornografik materyallerin büyük bir kısmı heteroseksüel ilişkileri sergilemez, bu materyaller için kadın-erkek ilişkisi üzerinden yapılan sorgulamalar alakasız kalır.

Örneklemin önemine metodolojik kayıtsızlık ve sonuçları

Örneklemin önemine bu kayıtsızlık, teori bazında ileri sürülen yargıların örneklem üzerinden doğrulanamaması gibi sonuçlar doğurabiliyor. Bu durumu daha iyi izah edebilmek için Pennsylvania Üniversitesi, Annenberg İletişim Okulu'nun topladığı veriler, incelediği materyaller ve ulaştıkları sonuçları inceleyeceğim.

Bu araştırma, "konulu" pornografik filmlerin içerik analizini yaparak erkek ve kadının temsilini, erkek- kadın ilişkisi ve iletişim kalıplarını, kostümleri ve çeşitli cinsel davranışları da kapsayan bir yelpazede yargılara ulaşmaya çalışıyor. Her film bir kadın bir erkek tarafından karakterler, seks sahneleri, ve şiddet içerikli davranışlar ekseninde kodlanıyor. Bu kodlamadaki uyuma datanın güvenilirliğini gösteren bir ölçü kabul ediliyor.

İnceleme yaptıkları örneklem, 1972- 1985 arası en çok satan ve klasikleşmiş 32 filmi kapsıyor.(Deep Throat, Debbie Does Dallas vb.) Bu filmler herhangi bir video dükkanında rahatça bulunabilecek filmler, daha ekstrem olayların geçtiği ve daha özel bir kitleye hitap eden, bulunması pek de kolay ve ucuz olmayan filmlerden değil. Bu 32 filmde toplamda 429 karakter ve 248 seks sahnesi üzerinde çalışılıyor.

Postyapısalcı ya da psikoanalitik çerçeveden bakan bir araştırmacı içerik analizinin pornografik imajı araştırmada yetersiz olduğunu savunacaktır. İçerik analizi film boyunca sunulan göstergelerden ibaret bir inceleme olduğundan bunların esas anlamlara nüfuz edemeyeceğini ileri sürecektir. Fakat içerik analizi iki sebepten ötürü pornografik imajın araştırılmasında uygun bir araç olmaktadır. İlki, pornografik imaj hakkındaki fikirler ve genellemeler zımnen de olsa nicel terimler üzerinden kurulmaktadır. Örneğin Annette Kuhn'un pornografinin özelliklerinden biri olarak kadının vücudunu erkek vücudundan daha sıklıkla parçalı halde/kısmen gösterdiği saptamasında olduğu gibi. İkinci olarak, teorik argümanlarda pornografik imajlarda cinsiyetlerin temsilini filmin direkt göstergeleri bazında dahi derin bir anlayışla ifade edilmediğini görüyoruz. Halbuki Freud'un psikoanalizinde açık seçik göstergelerden daha gizli olanlara uzanışı gibi biz de içerik analizi ile elde edeceğimiz nicel bilgileri derin manalara taşımalıyız, bu bilgiler olmadan bu zaten pek mümkün olmaz. Bu nicel bilgi eksikliği bu konuyu araştıranların kimi sebeplerden dolayı (belki bu filmlerin doğasıyla ilgili olarak) yeterince pornografik film izlememiş olmalarından da kaynaklanıyor olabilir.

şimdi Pennsylvania Üniversitesince yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bulguları ve bunlardan çıkarılabilecek sonuçları, diğer yaygın argümanlar etrafında başlıklar halinde inceleyeceğiz.

Erkekliğin ve erkek egemen bakışın merkezi konumlandırıldığı savı

En yaygın savlardan biri pornografik materyallerin erkeksi cinsel dürtüler etrafında kurulduğudur. Bu endüstrinin tüketicisinin çoğunluğunun erkek olduğu ve dolayısıyla bu filmlerin de erkeksi arzu ve fantezileri yansıttığı doğrudur. Fakat erkek cinselliğinin ve erkek egemen bakışın merkeziliği konusunda bir yargıya varmanın filmlerde teorik metinlerdekinden daha zor ve muğlak olduğu da unutulmamalı.

Heteroseksüel erkek tüketicie hitap eden filmlerdeki lezbiyen ilişki sergilenen sahnelerde dahi, lezbiyen ilişkinin erkek bakış açısıyla kurgulandığı ileri sürülür. Bu sahnelerde yer alan ve penis yerini tutan çeşitli objelerin esasında bu ilişkinin erkek yokluğunda idareten yapılan ve asıl olarak erkeği arzulayan bir

ilişki olduğu hissini uyandırır. Esasında bu sahnelerdeki lezbiyenizmin erkek varlığının sürdürülmesi için kullanılan bir eleman olduğu belirtilir.

Pennsylvania Üniversitesi'nde yapılan araştırmalara gelince çeşitli "oyuncak" ve yardımcı malzemenin kullanılması filmlerde yaygın bir unsur olarak gözlenmemiştir. Bütün seks sahneleri içinde yüzde 16 lık bir kısım böyle sahnelerden oluşmaktadır. Toplamda 14 tane olan lezbiyen ilişki sahnesinin sadece dört tanesinde çeşitli cinsel oyuncak ve yardımcı malzeme kullanılmıştır. Yani bu filmlerde, iddia edildiği gibi lezbiyenliğin tamamıyla erkek arzusunun dışavurulduğu geçici bir meşguliyet olduğu doğrulanmamaktadır. Yine erkekliğin merkezi konumlandırılışı argümanlarının temel iddialarından biri vajinal ilişkilerin diğer ilişki formlarına nazaran daha sık yer almasıdır. Bu esas itibarıyla erkeklerin vajinal ilişkiyi kendi güçlerinin taptığı olarak gördüğünden daha zevkli bulduğu varsayımına dayanır. Halbuki ele aldığımız araştırmanın bulguları bu ifadeleri doğrulamıyor. Seks sahnelerinin sadece yüzde 71 inde vajinal ilişki gözleniyor. Bu yüzde 29 luk- neredeyse dörtte birlik oran iddia edildiği gibi erkek-kadın ilişkisinin temeliyle bundan ibaret olduğu fikrine kapılacağımız filmler için oldukça yüksek olsa gerek. Yine diğer cinsel davranış formları, oral seks ve mastürbasyon cinsel aktivitenin rutin bir bölümü haline getirilmiş.

Kadın bedeninin fetiş haline getirilmesi de erkek egemen bakışın kanıtlarından biri olarak sunulmakta. Bu savlara göre kadın bedeninin erkek bedeninden farklı oluşu, erkeğin hadım edilme korkusu temelinde çeşitli erkeksi kostümlerle perdelenmekte. Referans araştırmamızın bulgularına göre seks sahnelerinin yüzde 57 si herhangi bir şekilde erotik kostüm barındırmıyor. Diğer bir fetişleştirme kanıtı için öne sürülen durumlardan biri de kadının soyunması sırasında uzun süre kaydedilmesi veya senaryo içindeki bir başka erkek karakterin gözünden bu sahnenin aktarılmasıdır. Mulvey'in bu yönde tespit ettiği fetişleştirme, örneğin von Stenberg filmlerinde, ilişki sırasında bütün öykülemeyi durması ve filmin kadın oyuncunun "direkt erotik raporlanması" haline dönüşmesini referans alır.

Ele aldığımız çalışma bulgularında soyunma seks sahnelerinin pek de yaygın rastlanmayan bir elemanı. Toplam seks sahnelerinin yüzde 16 sında kadınlar,

yüzde 3 ünde erkekler soyunurken görülüyor. Bu filmlerde de her ne kadar Mulvey'in belirttiği gibi cinsel ilişki başladıktan sonra öykülemnin durması varsa da film kadın oyuncunun direkt erotik bir raporlanması haline dönüşmemiştir. Çünkü hem erkek hem kadın cinsel organları rutin olarak yakın çekimlerde gösterilmiştir. Üstelik bu filmlerde "karakter"leri filmde filmde değişmeyen erkek ve kadın oyuncular bile mevcuttur.

Kadının anonim kılındığı savı

Diğer yaygın iddialardan biri de pornografinin sadece kadınların cinsel organlarına yöneldiği ve böylece kadınların sadece cinsel organlardan ibaretmişçesine anonim kılındığıdır. Kadının cinsel organını azami yakın çekimde sergileyen bu filmlerde, kadının sosyal bir karakteri veya bir kimliği yoktur veya varsa bile bu onun cinsiyetindedir.

Esasında, konu aldığımız araştırmanın incelediği filmlerde de isim veya kimlik sahibi olmayan, tek bir söz bile söylemeden sadece seks sahnelerinde görevini yerine getiren kişiler rol almaktadır. Fakat bu kişiler kadından çok erkektir. Seks sahnelerinde görülen erkeklerin yüzde 36 sı kadınların ise 19 u anonimdir: kimliği veya tek repliği dahi yoktur ve belirli sahneler dışında asla görünmez.

Yine replik bazında ele alınacak bir anonimlik de erkeklerin yüzde 69 unun kadınlarının ise yüzde 83 ünün önemli ölçüde (çalışmada beş satır konuşma olarak belirlenmiştir) bir repliğe sahip olduğunu, bu bağlamda da erkeklerin daha anonim bir konumda olduğunu göstermektedir.

Erkeğin cinsel obje olmasının imkansızlığı savı

Pornografiyi psikoanalitik yaklaşımla ele alanlar, pornografinin izleyiciyi erkek bakışı perspektifinde konumlandığı ve bu bakışın erkek bedeninin cinsel obje gibi sergilenmesini tahammül edilemez ve rahatsızlık verici bulduğunu belirtir. Erkek kendi bakışına sahip kişiyi, benzerini, nesne olarak izlemekten kaçınır, ve zaten izleyici konumundaki bakışın maskülen özellikler sergilediği varsayıldığından kadın da pornografinin merkezine yerleştirilir.

Bu iddialar zımnen kadın bedeninin çıplaklığının erkek bedeninden çıplaklığından daha sık sergilenmesinin pornografinin genel bir kuralı olarak ele

almaktadır. Referans aldığımız araştırmanın bulguları ise erkek çıplaklığının kadın çıplaklığı kadar yaygın olduğunu gösteriyor. Araştırma bu konu hakkında cinsel ilişkinin başı, esnası ve sonunda olmak üzere giyiniklik durumu verilerini toplamıştır. Bu verilere göre, ilişkinin başlangıcında erkeklerin yüzde 17 si, kadınların yüzde 20 si; ilişki esnasında erkeklerin yüzde 42si kadınların yüzde 51 i; ilişkinin sonunda erkeklerin yüzde 51 i, kadınların yüzde 44 ü çıplaktır. Kameranın erkek cinsel organlarını görüntülemekten hiç kaçınmadığı da göz önüne alınırsa , erkek izleyicilerin "benzerleri"nin bedenlerinin sergilenmesine tahammül edemediklerini farz etmek güçtür.

Öte yandan cinsel ilişki sahnelerinin başlatıcısı konumunda yüzde 37 kadınlar yüzde 37 erkekler bulunmaktadır. Bu da kadın ve erkeklerin ilişki başlatmada eşit derecede aktif olduğunu gösterir.

Yukarıdaki örneklerde görülen teorik metinlerdeki savlar ve veriler arasındaki bu uyumsuzluk, araştırma örnekleminin önemiyetine ve verilere karşı metodolojik kayıtsızlıktan ileri gelir. Bu kayıtsızlığın temelinde belki de teorinin nasıl olması gerektiği kaygıları vardır.

Dahası, disiplinler arası bir tahammülsüzlük, film çalışmalarının teorilerini araştırmada farklı disiplinlerin metodolojilerinden faydalanmasını engellemiştir. Film çalışmaları, postyapısalcı bakış açılarının epistemolojik açıdan bir çok iddiasını yaraladığı fakat pozitivizme karşı antipatisini pek de yumuşatamadığı beşeri bilimlerin bir kolu olagelmıştır. Bu antipati algısal deneyimler gibi tamamıyla ampirik araştırmaya müsait konularda bile kendini hissettirmiştir. Halbuki film teorisi araştırmaların ampirik boyutunu da ele almaktan kaçınmamalıdır. Son zamanlarda da film teorisinin diğer alanların metotlarını veya bulgularını ödünç almaya başlaması daha kapsamlı bir disiplin olma yolunda ilerlemesini sağlamıştır.

Akla Takılanlar

- Neden pornografinin bütün tanımları kadrajdaki ilk düzey göstergeler üzerinden yapılmaktadır?
- Kimi feminist teorisyenlerin postyapısalcı denilebilecek tanımlarının pornografik imaja yüklediği teleoloji imajın ontolojisi bağlamında ne gibi sorunlar doğurur, pornografik imaja başka teleolojiler yüklemek mümkün müdür?
- Feministler yakın plan çekimlerinin kadınların bütün ve insan olarak algılanmasına sebep olduğu kanılarında haklı mıdır, "postmodern" kadrajlamaların detay merakı bu anlamda yeniden mi gözden geçirilmelidir?
- Neden yaklaşımdan bağımsız olarak pornografi üzerine çalışmanın ahlaki bir boyutu vardır? Neden pornografi üzerine okumak,araştırmak pornografik olarak algılanır?
- Kişinin kendi bedenini direkt ya da fotoğrafik ve ya filmik imajlar vasıtasıyla incelemesi arasında ne gibi farklar vardır?
- Bir film çekildiği andan itibaren mi, izlendiği andan itibaren mi pornografiktir?
- Kendi ilişkilerini izleyen çift için bu görüntüler pornografik midir? Değilse, Lacancı film-izleyici ilişkisi modelinde, imajlarla özdeşleşilip kendi ilişkisiymiş gibi izlenmesinden yola çıkılırsa , bu, pornografi diye bir şey olmadığı manasına mı gelir?
- Bu alandaki incelemeler neden sanki bütün pornografik materyaller heteroseksüel ilişki sergiliyormuş gibi yapılmaktadır?
- Cinsel bakımdan açık saçık ve cinsel uyarılmaya sebep olan bir rüya pornografik olarak nitelendirilebilir mi? Hayırsa, bütün mesele Flusser'ın terimleriyle bir "teknik imaj" ve ya "aparat" problemi midir?
- Bir çiftin ilerde bu ilişkiden doğacak çocuklarına göstermek üzere kaydettikleri videoyu çocuklarıyla birlikte, ailece izlemelerinin Freud'a göre ne gibi sakıncaları olabilir?

Referanslar

Üç bölümden oluşan bu derleme niteliğindeki yazının çeşitli çevrelerin yaklaşımları inceleyen ilk bölümü Stanford Felsefe Ansiklopedisi'nin Pornography and Censorship* makalesinin, film teorisi temelinde inceleyen ikinci bölümü Stephen Prince'in Cinema Journal 217:2 (1988:Winter) da yayınlanmış "The Pornographic Image and the Practice of the Film Theory" makalesinin özeti niteliğindedir. Üçüncü kısımda bu okumaları yaparken kağıtların kenarlarına daha sonra üzerinde düşünmek üzere not aldığım sorular bulunmaktadır.

Stanford Felsefe Ansiklopedisi'ndeki makalenin tamamı ve konu ile daha geniş kaynak listesi için aşağıdaki link takip edilebilir.

*<http://plato.stanford.edu/entries/pornography-censorship/>